

De open hemel

Nicolas Mathieu bij Meulenhoff:

De uitzichtlozen

Connemara

De open hemel

meulenhoff.nl

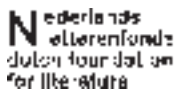
Nicolas Mathieu

De open hemel

Vertaald door Maartje de Kort

MEULENHOFF

De vertaalster ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Gepubliceerd met steun van het Institut français des Pays-Bas

ISBN 978-90-896-8277-2

ISBN 978-94-023-2389-4 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Le ciel ouvert*

Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties

Omslagbeeld: © Aline Zalko

Auteursfoto: © Bertrand Jamot

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2024 Nicolas Mathieu, Actes Sud. Published by special arrangement with Actes Sud in conjunction with their duly appointed agent 2 Seas Literary Agency

© 2025 Maartje de Kort en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

*Ik ben veroordeeld tot
de donkere nacht
die liefde wordt genoemd.*

Victor Hugo

Ik weet niet meer wanneer ik op Facebook begon te schrijven. Rond 2008, geloof ik. En de eerste keer dat ik iets op Instagram postte zal in 2012 zijn geweest. Sindsdien heb ik meer dan veertienhonderd berichten geplaatst. En vanaf 2018 waren sommige daarvan eigenlijk maar voor één iemand bestemd. Voor een vrouw, die aanvankelijk niet vrij was. De berichten aan haar zijn te lezen als verzegelde brieven, waar ik de aandacht die anderen eraan zouden besteden als extraatje bij deed. Ik denk aan je, zei ik tegen haar, de hele tijd, ik wil je, je handen, je billen, je kussen, je tijd, je nacht, ik wil je en je bent er niet. Ik dacht

dat onze relatie voorbij was, ik mijmerde over een vervolg, drie of vier thema's kwamen telkens terug: dat ze er niet was, dat ik niet zonder haar kon, de geheimhouding, onze blijdschap ondanks alles. En bovenal zei ik tegen haar: Kijk hoeveel ik van je hou, mensen benijden je.

Want met hun blikken door de lichtkoepel van onze correspondentie maakten die onbekende lezers ons verhaal groter, openden ze het naar de buitenwereld, in een aangename loochening van het clandestiene van ons begin. De teksten die ik schreef, moederziel alleen, rusteloos, bezeten door de wens haar te behagen, teksten die bestemd waren voor een vrouw die me werd betwist door een ander, door een gezin, een baan en verantwoordelijkheden, door dagen waarin voor mij zo weinig plaats was, die teksten waren mijn tactiek, mijn ware geschenk, mijn uitdaging aan haar. Ze getuigden van ons bestaan, voor het oog van de wereld. Ze gaven massa aan onze liefde, door het gewicht van de blikken die erop werden gevestigd. Ze wierpen zoveel licht als kon op de schaduw waartoe wij waren veroordeeld.

Al schrijvend bedacht ik de liefde tussen ons ook. Net als anders opende ik het laboratorium waarin romans worden gemaakt, bracht ik de

opstelling in gereedheid waarin het beleefde wordt gedestilleerd, de stof voor toekomstige verhalen wordt gecondenseerd. Ik was de fictiemachine die vlucht verandert in lotsbestemming. Elk woord kreeg zijn rol in het sprookje dat ontstond. Daarnaast probeerde ik iets van mijn eenzaamheid te doorbreken, wanneer ik me als teruggetrokken minnaar thuis een voorstelling probeerde te maken van dat onverdraaglijke bestaan op een andere plek, met een man die niet op mij leek, wanneer ik als reiziger in een hotelkamer zat, in weer een trein, op weer een vliegveld, wanneer ik opgenomen was als patiënt, jouw man die niet weet hoe hij dat moet zijn, een vader, een zoon, al die stuk voor stuk onmogelijke rollen, onze komedie.

In onze liefdesgeschiedenis hebben we geen stap overgeslagen. Elkaar ontdekken, elkaar kwijtraken, elkaar haten, het weer bijleggen, samen door willen en juist ook niet. We zijn achtereenvolgens geheime minnaars geweest, een stel, een samengesteld gezin, twee exen die elkaar weer vonden, gescheiden partners die verbonden bleven, die vreemden voor elkaar werden en die elkaar vervloekten, op verschillende plekken in de-

zelfde stad. Onze harten waren grillig, onze uren geteld. Maar hotelkamers, stranden, tafellakens in restaurants, foto's, vrienden en onze woningen zouden kunnen getuigen van het genot en toch ook het plezier. We zijn jaloers geweest, gekwetst, verzoeningsgezind, listig en vijandig. We hebben veel gedronken en veel gemind en alles bij elkaar weinig geslapen. Er waren anderen, we hebben elkaar vaak gemist. Veel tranen, lust en krakende bedden, duizenden berichtjes waarvan niets zal overblijven, kerstfeesten met en zonder, vakanties idem dito, kilo's eraf en kilo's eraan, ultimatus en beloften, het hele scala van stiekeme ontmoetinkjes tot vanzelfsprekende aanwezigheid bij grote familieaangelegenheden. Blijft dat we hebben geleefd. Tientallen teksten getuigen van ons magnetische lot, van ons gedeelde, onderbroken pad, twee aanliggende stippellijnen, die uiteindelijk niet zijn samengevallen.

Alles teruglezend zie ik de opeenvolging van de seizoenen weer, de smartelijke opwindning van het begin en de verveling van alledag, de tournees en de vluchtig bekeken steden, nog wat andere stokpaardjes, de zee, de wanhoop, de bezetenheid, het ondraaglijke geluk, etentjes, onze kinderen, drank, katers, uren in bed en uren wach-

ten, telkens weer een nieuwe zomer, bij elkaar is het aardig wat. En in die over vijf of zes jaar uitgestrooide tekstblokken, waarin alles als in een draaimolen steeds opnieuw langskomt, zie ik simpelweg onze levens terug, met dwars daardoorheen ons verhaal. De kans die we grepen, al was het geen gouden greep.

Ik schreef die teksten ook in het verlengde van het gevecht tegen de loop der dingen dat ik al sinds mijn puberteit lever. Ik zette de klok stil en bracht het helse verkeer van gevoelens, indrukken en beelden binnen in ons onder woorden. Welbeschouwd gaat het leven onze krachten vrijwel altijd te boven. In dat licht is schrijven voor mij misschien een poging om overeind te blijven, om de nieuwste golf die komt aanrollen enigszins op te vangen. Dat probeer ik dan, dag na dag. Maar die zo persoonlijke stappen zet ik niet in de woestijn. Schrijven is voor mij ook altijd: een lot verwoorden dat niet enkel en alleen dat van mijzelf is, in de mist van situaties en emoties een silhouet omlijnen waarin anderen zichzelf zouden kunnen herkennen, een plek die ook van hen zou zijn, waar zij eindelijk woorden zouden hebben. Elke stem – en in die zin is literatuur onvermijdelijk politiek – heeft de kiem van iets collectiefs

in zich. Dat maakt deze liefdesgeschiedenis uniek en universeel tegelijk, meer dan het verhaal van haar protagonisten alleen.

Toen mijn redactrice Emmanuelle Lê en ik nadachten over deze bundel, gingen we uit van het schootsveld tussen de verwickelingen binnen een passie, de fragmenten van een lichaam dat liefheeft, en de mogelijkheid van iets daarbuiten, van een verondersteld meer. Steeds hoor je een stem die zegt: Is dit alles? Is er niet meer? Zo weinig leven maar, zo weinig tijd, zo weinig adem? Kan ik mijn energie niet beter besteden? De melancholie is hier een teken van verzet, een klacht waarin ook opstandigheid klinkt. Want achter de serenade is de stem van degene die liefheeft altijd een vermaning om toch vooral met maximale intensiteit te leven. Toen we ons boek daarop samenstelden en ons bogen over de volgorde, letten op het samenspel van echo's en overeenkomsten en keken naar motieven die zouden werken als lampen op een landingsbaan in de nacht, wanneer hemel en aarde niet meer van elkaar te onderscheiden zijn, stond voor ons voorop dat we iets wilden prikkelen wat ergens wel knaagt bij iedereen, het gevoel dat je 's morgens kan be-

springen en waardoor je ineens zegt, in de auto of voor de spiegel, met bleke lippen en tranen in je ogen: Verdomme, ziet mijn leven er verder zo uit? Dan blijkt die waarachtige liefde de voorbode te zijn van een innerlijk protest. Je overlopende gevoel wordt het bewijs dat het bestaan dat jou ten deel valt niet volstaat, dat er geen reden meer is om je koest te houden, dat je alles wilt en wel meteen. Wij zagen voor ons hoe we de lichtkoepel wagenwijd open zouden zetten.

Toegegeven, bescheiden waren we daarmee niet. En terwijl we werkten aan onze compositie ontstond, heel voorzichtig maar toch, het idee dat het een dichtwerk zou kunnen worden, een dichtwerk dat, meer dan een chronologische weergave van de gebeurtenissen, een poging zou zijn om iets van dat onderhuidse gerommel voor te leggen aan de wereld, door indrukken aan te stippen, details toe te laten en de taal een zangstem te geven. Dat dichtwerk, dat is dan dit meerduidige, bedekte verslag dat getuigt van het bestaan van iets eindigs. Het is de hele waarheid waartoe wij in staat zijn. En het is ook een oorlogsverklaring: van deze wereld, van dit leven, van deze tijd wil ik mijn verdomde deel. Niet meer en niet minder.

Zo nam het boek voor mij, en voor degenen die met me meedachten, de vorm aan van een helse machine die één geheel zou maken van de losse flarden verrukking en wanhoop, van alle ervaringen en gevoelens die door me heen zijn gegaan en die ik achter me heb gelaten. Daarbij komen de bevreemding van het reizen en de gespletenheid waarmee je zowel vader als zoon bent, waarmee je alles ondergaat. En bij de afstelling van dit projectiel heb ik zoals altijd weer gemijmerd over de lezer of lezeres die zou zeggen: Ja, dat ben ik, dat is mijn verdriet, mijn vreugde, mijn geschiedenis en het verhaal van ons allemaal, dit is hoe je wordt gemangeld en zoals ik er hoe dan ook wil zijn. De kreet waarmee ik de lichtkoepel open, de tijd die niemand me zal afnemen, dat is van mij. En op grond van deze ene liefde wil ik geloven dat het mogelijk is allianties aan te gaan en wapens te smeden voor een gevecht zonder einde. Mijn hart is niet van mij. Het grote verlangen er te zijn, dat overal stuit op dezelfde vormen van tucht, op dezelfde knechtende mechanismen, die dierlijke hartslag in ons, die in geen schema wordt genoemd en zich in geen berekening laat meenemen maar waaraan onze kracht ontspringt, dat is ons gemeengoed bij uit-

stek. Met dit boek zou ik een brug willen slaan tussen mijn zo persoonlijke hartenklop, de zucht van een enkeling, en onze gezamenlijk geheven handen. Ik zou het willen zien als het parool van een verkenner die spreekt uit eigen herinnering en ondervinding: Laat je niets van je vreugde ontszeggen.

Ik zal je eens wat zeggen, eigenlijk stelt de literatuur niet veel voor. Iedereen liegt daarover. En ik verafschuw het geëxalteerde dat er al een eeuw omheen hangt, die astmatische droom, het raffinement waarmee kadavers worden opgesmukt, alsof er een lijkbalsemer aan het werk is. Hervonden tijd, die propedeusekronkel, bestaat helemaal niet, zoals er ook niet wordt opgestaan uit de dood. Boeken zijn necropolen. Geen enkele zin, niet één bijvoeglijk naamwoord, geeft mij die nacht in Berlijn terug, onze geheime middagen, de douches in Baden, het overweldigende geluk jouw billen in mijn handen te voelen. Al onze uren ouwe-

hoeren, over links, over rechts, over je werk, feminisme, mijn boeken, jouw kinderen en mijn kind. De olie in de lamp van al die wijnovergoten avonden brandt niet meer en geen woord dat daar nog iets aan doet. De literatuur heeft geen idee van jouw manier van bewegen, je lach, de haartjes op je bovenbenen. Dat stolt allemaal zodra zij er een vinger naar uitsteekt, en ik zou duizend jaar schrijvers geven, zonder aarzelen, voor één tel jouw ogen, voor het geluid van je blote voeten op het parket wanneer je naar de badkamer snelde, voor het onrustige kleppen van je slipper onder een tuintafel. Ik zou Homerus en alles na hem cancelen om de gouden armband om je pols nog een keer te zien, voor een enkel zomers uur in de Lot, in de dakkamer. Zie mij zinnen maken, zie hoe ik je huid zoek en niet verder kom dan geblader in het woordenboek. Zie mijn vingers, die hun best doen om het leven na te spelen en alleen die leemte vinden op de plaats die jij was.

Vroeger zouden we lange brieven hebben geschreven, zouden we onze herinneringen, wat we wilden zeggen of ongezegd wilden laten,

beter hebben geschrift. En we zouden die velletjes later nog eens hebben herlezen, op de bedrand gezeten, glimlachend als oudjes. Maar nu gaat alles snel. Elke boodschap is een schaterlach, een uithaal, een uitroep van spijt. In de digitale dimensie bestoken we elkaar met scheermessen. Die hun lage, egoïstische ding doen. Ze zeggen: Denk aan mij, hoor mij, ik besta, vergeet me niet. Ze zeggen: Ik ben eenzaam en ik ga je kwetsen. Ze zijn extra rimpels op ons gezicht, nodeloze verwondingen. We zouden meer tijd moeten hebben. We zouden de zee moeten hebben en afstanden moeten afschaffen. We zouden stiltes moeten aandurven.

Hij had zich aangewend haar die berichtjes te sturen via Instagram. Zo kreeg hun verhouding een etalage. Het was een manier om het clandestiene te overstijgen, om zichzelf het schouwspel van een benijdenswaardige relatie te bieden, ten overstaan van anderen. Hun gevoelens voor elkaar konden zich voeden met de bijval van in vertrouwen genomen vrienden, onbekende lezers en onwetende maar geïntrigeerde passanten. Elke like was een verse pleisterlaag, verstevigde

hun armzalige bouwwerk. Zonder die vitamines was de relatie misschien bloedelozer geweest. Hij deed interessant, zij voelde zich geveleid; het liep lekker zo. En die valsemuntersrol vervulde het internet nu eenmaal voor al zijn gebruikers. Elke tweet had een achterkant. Bij elk landschap hoorde een teleurstelling die buiten beeld bleef. Achter elke vrolijke noot kon je wanhoop vermoeden. Maar die dag ging hij er niet voor zitten, probeerde hij niet te behagen. Hij schreef alleen: Vanavond ben ik er, ik wil alles, zet je schrap. Ze las het en moest glimlachen, waarna ongeduld haar bekreep.

Een onplezierige waarheid, die hij onder ogen moest zien: ze bestond ergens, ze bestond zonder hem, er waren andere mensen, op een andere plek, die recht hadden op haar blikken, die haar matige woordgrapjes aanhoorden, die haar vuur gaven, die met haar kijfden. Op een andere plek spande ze zich in om succesvol te zijn, nam ze treinen en vliegtuigen, kon ze 's avonds niet meer op haar benen staan van vermoeidheid en viel ze dwars over het bed heen in slaap, met

haar make-up nog op. Hij stelde zich voor hoe ze in een restaurant zat, in de auto, hij zag haar in de supermarkt en aan de telefoon, opgewekt, ambitieus, genietend van het leven en van het bedrijf dat ze zo energiek runde, moeder, minnares en zakenvrouw tegelijk. Door de afstand kon hij haar dagelijks leven tooien met mooie kanten die het vermoedelijk niet had. Hij veronderstelde andere mannen en dringender bezigheden. Hij zei bij zichzelf: Ze ademt ergens en ik besta niet, ze is gelukkig en ik kijk Frankrijk-Peru, ze loopt op straat en voorbijgangers zien haar. Zijn egoïstische preoccupatie met dat bestaan ver weg wakkerde wreedheid in hem aan. Soms kreeg hij zin om haar pijn te doen, er een punt achter te zetten, zodat zij ook eens zou weten hoe het was, dat domme kniezen in je eentje. En dan wuifde hij die bedelaarsgedachten weg en stuurde hij haar wat berichtjes, die hij zo simpel mogelijk hield: Wanneer kom je? Ik wil je. Ik denk aan je.

Hij zei bij zichzelf: Het is een vergissing om van haar te houden, ze is onbereikbaar en ik blijf alleen, met mijn boeken, mijn slechte

gewoontes en de zomer die eraan komt. Gelukkig was hij niet te hard voor zichzelf. En eigenlijk viel de eenzaamheid hem niet zo zwaar. Hij zag voor zich hoe hij met oude, vergeelde, uit elkaar vallende boeken van Moravia bij het openluchtbad zou liggen, kalm, de zon vol op zijn borstkas, spiedend naar de schoonheid van die steeds maar weer nieuwe opgroeiende jeugd, zachtjes creperend van de pijn die was gebleven. En daarna zou het september worden. Helemaal vanzelf.

De jaren zijn voorbijgegaan. We zullen nooit meer dertig zijn en zelfs geen veertig. We hebben geleerd wat verdriet is, wat rimpels zijn, en we hebben in ons binnenste bloemen geknakt die niet meer zullen groeien. We zullen nooit meer kinderen zijn. Herinner je je de nachten op klaarlichte dag, de gestolen minuten, ons eeuwige geruzie, al het lieve desondanks, in het donker, je glimlach die 'kom' zei? Zie jij ook nog wel eens die krankzinnig loodrechte zon op het eeuwige water van de Middellandse Zee, een volmaakt eiland, wat voor beesten wij waren in de airco? Herinner je je een zondag en ligstoelen onder de

oude kersenboom? Ik heb alles opgeslagen in mijn geheugen, je handen, je buik, je mond, die grijze haar en je mopperige ontwaken, de zee, de kruiswoordraadsels van Perec, de sneeuw, de wolven, de rest. Ik weet nog alles van je benen en je tranen, bepaalde chirurgisch precieze woorden, bepaalde blikken als wijdopen deuren, je hand in de mijne op een ochtend voor het station. Ik heb elk detail apart gezet, je tanden, de geur van je nek, je afgebeten nagels, je peuken overal, een nacht, witte wijn en fruits de mer, je doorrookte stem in mijn telefoon wanneer ik 'bel me' schreef, je hurkende gestalte in een boekwinkel, de handgrepen van je kledingkast, de spiegel waarin we tussen twee zuchten alles durfden. Ik heb de enorme reservevoorraad van ons verhaal in mijn buik gestopt, de dolksteken, onze zwemmende lichamen, de doorweekte lakens en onze vingers die elkaar vonden, het begin van onze vakanties, snelle koppen koffie, een kinderrijk kerstfeest en onze manier van praten, de taal die we bedachten, omdat elke liefde een inheemse stam is, met eigen riten, een eigen grammatica, eigen vijanden, eigen offers en een zaaitijd die zorgt voor een nieuwe lente. Ik ben het reservoir van ons zaaigoed, dat teer en in zichzelf gekeerd de mogelijkheid van een laat-

ste oogst in zich draagt. Ik heb alles bij me, daar kun je gerust op zijn. Op een dag zal ik het zaad van onze verloren uren uitstrooien over de opengereten aarde, met die volmaakte, cirkelvormige beweging. Tot die tijd ben ik in trage afwachting van het nieuwe begin. Ik wacht op jou en herkauw mijn zo mooie pijn, mijn helse lot enkel te leven om jou lief te hebben.

Geen stad is groot genoeg voor deze ochtend. En toch smaakte de koffie hetzelfde als gisteren. De straten brachten door de op een kier staande ramen hun onverdroten partituur ten gehore. Ik telde broodkruimels op het witte tafellaken. Het was warm en onaangenaam als in een roman van Marguerite Duras. En toen kwam jouw Uber en dat was het dan. De rest is weer het lange verhaal van de tijd die voorbijgaat. Lachen, tieren, douchen midden in de nacht, wallen onder de ogen, jouw lichaam zo zwaar als deeg, je voeten die de mijne zochten. Elke dag werken we aan onze wankele carrières, leiden we onze gemaakte levens. Huizen, kinderboeken, verregende zondagen, al die in dienstbaarheid doorgebrachte